

WAAR IS DE TIJD

1000 jaar Aalst

Redactie: Lieve Arnouts, Luc Geeroms, Michel Iguar-Pacheco, Jeroen Meert, Hilde Roelandt en Menno van der Laan.
Tekst: Wim Beelaert.

Carnaval

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

Op de omslag: AKV De Steinzool'n hekelde in de carnavalsstoet van 1991 de aanwezigheid van heel wat 'pluimdragende' carnavalsfiguren uit binnen- en buitenland. Deze groep kwam uit graag naam van het land.

Links: Een van de twee pralwagens van de firma Petrus De Winter uit de stoet van 1938, met als thema 'Karnaval Voetbal-koning'. Hiermee zinspeelde de handelszaak in feestartikelen van voormalig pasteibakker Winterken op het feit dat Eendracht Aalst in het seizoen 1936-1937 voor het eerst in eerste klasse, de huidige tweede klasse, speelde. De wagen rijdt hier door graag naam straat.

Rechts: In 1978 brachten koning Boudewijn en koningin Fabiola een bezoek aan Aalst ter gelegenheid van de vijftigste officiële carnavalsstoet. Waar is dit? Met wie praten zij?

'Ik ben gelukkig u te kunnen meedelen dat de Commissie van oordeel is dat de Kavalkade zou bestendig worden, dat wil zeggen, dat zij ieder jaar zou moeten ingericht worden, zoodanig dat onze Kavalkade het voorwerp zou worden van een deel van ons stedelijk leven, waaraan men rond dien tijd eene bijzondere aandacht zou wijden om aan onze bevolking een deftig en aangenaam vermaak te bezorgen, en tenzelvertijd eene vermaardheid op dit gebied in het land te verwerven.'

Zo sprak raadslid Lode De Smed tijdens de gemeenteraad van 22 januari 1923 over de ambities van het feestcomité bij de organisatie van de eerste officiële carnavalsstoet.

Strijd tussen vasten en vastenavond

Sinds het begin van de tiende eeuw werden in de Nederlanden feestelijk-

heden georganiseerd in de vastenavondperiode. Het waren kerkelijke zottenfeesten tussen het einde van de winter en het begin van de zomer. Ze deden denken aan nieuwjaarsvieringen uit de klassieke oudheid en bevatten elementen uit Germaans-Keltische vruchtbaarheidsrituelen zoals het omkeren van de bestaande orde of het offeren van voedsel. Vanaf de veertiende eeuw kregen de feesten een

wereldlijk karakter en werden ze op straat gevierd. De eerste vermeldingen van vastenavond in Aalst dateren uit de vijftiende eeuw. De oudst gekende viering hier vond plaats in 1432. Toen werd op vastenavond op de Grote Markt een steekspel georganiseerd. Het gebeuren werd 'in vele stede gepubliceert ende uutgheroupen'. Zo'n middel-eeuws steekspel kwam in de vastenavondperiode wel vaker voor. Bij het begin van de lente beeldde het een gevecht uit tussen de winter en de zomer. In de kerkelijke versie ging het om de strijd tussen de vasten en vastenavond.

Ghesellen vander stede

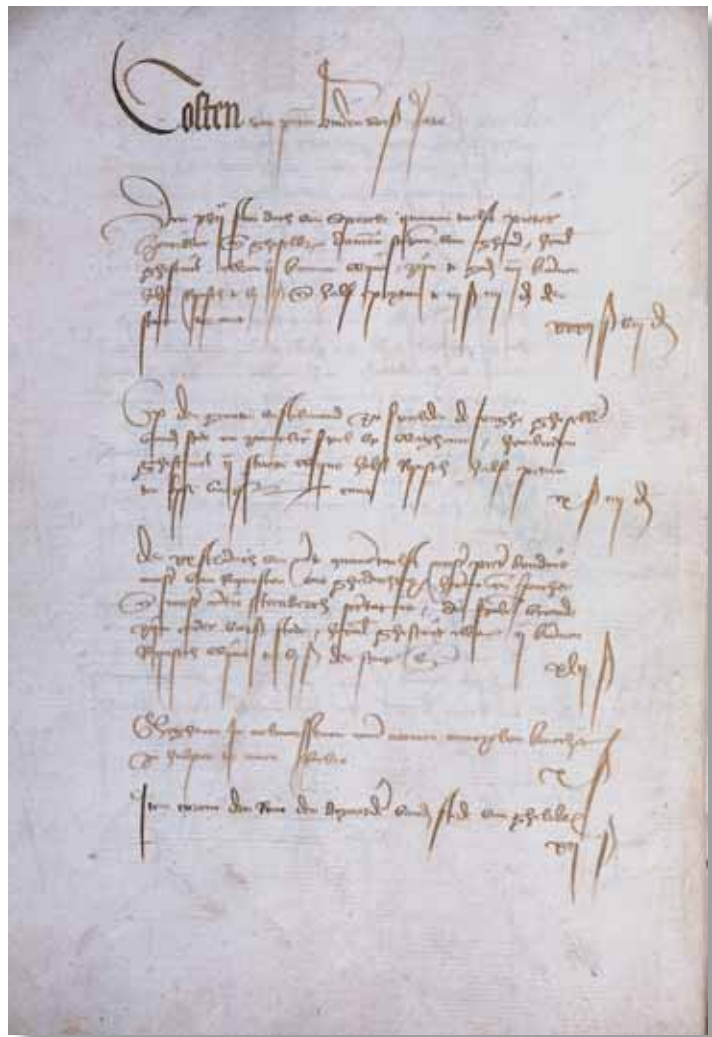
Opmerkelijker nog waren de middel-eeuwse toneelwedstrijden die op vastenavond in Aalst werden georganiseerd. Sinds 1434 speelden de

Vastenavond of carnaval?

Vastenavond is de avond voor Aswoensdag, de laatste avond voor het begin van de kerkelijke vasten. Het woord vastenavond heeft onmiskenbaar een christelijke connotatie omdat de term rechtstreeks naar de vasten verwijst.

Samen met vastenavond wordt ook vastelavond gebruikt. Deze term heeft het oudgermaanse woord 'faseln' in zich, dat te maken heeft met vruchtbaarheidsrituelen en dus wijst op een oudere en minder kerkelijke oorsprong. Het woord vastelavond komt in de Nederlanden al voor sinds 1290. Vastenavond duikt in Aalst voor het eerst op in 1432. Tegenwoordig spreekt men in het Aalsterse dialect nog steeds over 'vastelauved'.

Carnaval is een synoniem voor vastenavond. Het woord zou in de tiende eeuw in Italië ontstaan zijn maar kwam in de Nederlanden pas voor in 1673. In Aalst werd het voor het eerst aangetroffen in 1797. Het staat vermeld in de eerste in het Frans gestelde vastenavondverordening onder het Frans Bewind. De verordening heeft het over '...les jours de cette année destinés au divertissement, et connus sous le nom de Carnaval...'

'Op den grooten vastelavond' van 1448 speelden de 'jonghe ghesellen vander stede' een 'zuverlic spel up waghene'. Hiervoor kregen ze van het stadsbestuur 'li stoope wijns half Rynsch half Pitau' ter waarde van negen schellingen en vier deniers. Hoeveel wijn is dat?

Jongeren van minder gegoede klasse trokken de straat op

'ghesellen vander stede', 'vander straten' of 'van ghenouchtte', op verschillende podia toneel. Dit waren toneelgezelschappen van jongelingen uit de vijf wijken van de stad, die gebouwd waren rond de vijf straten die samenkomen op de Grote Markt: de Zoutstraat, de Nieuwstraat, de Kattestraat, de Molenstraat en de Pontstraat. In 1435 'speelden ende esbattermenten te vastelavonde de ghesellen van der strate van den stede omme den besten prijs'. De stad schonk vijf kannen wijn als beloning. In 1443 traden de gezellen op 'op den grooten Vastelavond met een zuverlic notabel gheestelic spel up waghene, voor heere wette, ende alle stede deure'. Deze keer bedroeg de vergoeding drie kannen wijn. Het organiseren van dergelijke activiteiten was voor de overheid een manier om de traditionele lentefeesten, die voorheen met veel kabaal door de jongeren in de stad werden gevierd, in goede banen te leiden. Vastenavond werd zo stilaan een feest van en voor de hele bevolking.

In de loop van de zestiende eeuw verdwenen geleidelijk de georganiseerde stedelijke vastenavondvieringen. De kerk nam aanstoot aan de uitspattingen waarmee het volksfeest gepaard ging en zette de overheid aan tot het inperken van de festiviteiten. In Aalst verschenen de eerste verbodsbepalingen in de zeventiende eeuw. In 1635 werd het verboden 'te maecken, stroyen ofte singhen schimpachtighe pasquillen, balaeden, refreynden ofte liedekens'. Op

9 februari 1637 werden 'vermommerijen ende mascaraden met trommelen' verboden. In 1643 steunde de stad voor de laatste keer volkstoneel op vastenavond. De rederijderskamers Barbaristen en Catharinisten, de erfgenamen van de oude wijkverenigingen, ontvingen een financiële vergoeding voor 'het spelen van seker actiën op den vastenavond, waerdeuren beledt is gheweest vele ongeregelheden'.

Straatlopers met ketelmuziek

De voor het grote publiek georganiseerde en door de overheid gesteunde vastenavondactiviteiten verdwenen. Het feest bleef echter bestaan en evolueerde in de loop van de achttiende eeuw tot spontaan volksvermaak. Terwijl de burgerij vastenavond vierde op pronkerige bals achter de gevels van statige herenhuizen, trokken de jongeren van de minder gegoede klasse verkleed de straat op. Zij waren gewapend met trompetten en trommels, maar ook met potten en pannen. Vaak onttaarde dit straatlopen in scheld- en vechtpartijen tussen de verschillende groepen. De overheid probeerde het fenomeen in te dijken met uitvoerige verbodsbepalingen. Toch werd vastenavond als feest zelf niet verboden. Enkel de elementen die konden leiden tot ongeregelheden werden aangepakt: 'het worpen met semelen, swartigheden ofte andersints te slaen met eenighe cortisaenstocken,

vuyle blaesen, ofte eenige andere instrumenten tsy van houdt ofte yser'. In de tweede helft van de achttiende eeuw werden de verbodsbepalingen strenger. Omdat vlugschriften, volksliederen, feesten en betogingen ook werden ingezet in de politieke strijd die sinds de dood van de Habsburgse vorstin Maria-Theresia in onze streken woedde, deed de overheid er alles aan om volkse uitingen als vastenavond aan banden te leggen. De stad verbood het 'draegen ofte lezen eenighe afdraegende injurieuse ofte andere faemroerende woorden, liedekens ofte pasquillen ofte doen eenige schimpachtige vertooningen'. Onder het bewind van de Franse revolutionairen werd in 1793 nog strenger opgetreden: het verkleden of maskeren, het organiseren of bijwonen van feesten of bals, het maken van muziek binnenshuis, in herbergen of op straat of 'eenige andere teekenen, eygen aen den selven tijd' werd niet meer toegestaan. De teruggekeerde Habsburgers verboden in 1794 niet enkel het maskeren en verkleden, ook elke danspartij of openbare vastenavondactiviteit werd verboden. Ook onder het nieuwe Franse bestuur werd streng

1 niet van onzen vierde, dan zal hij aan
2 die van *Onse Pio* hangen als zij in den
3 ketel vliegen zullen!

4 * * *
5 **Slechte liedekens.** —

6 Het zingen van slechte liedekens is
7 hier te Aalst, bij besluit van den
8 heer Burgemeester verboden en wij ver-
9 nemen dat dit besluit door onze Policie
10 streng zal uitgevoerd worden gedurende
11 de Vastenavondagen. De overtreders zul-
12 len gestraft worden met de straffen van
13 enkele politie.

14 M. Begerem, minister van justicie, in
15 antwoord op eene vraag van M. Diercx,
16 Volksvertegenwoordiger en Burgemeester
17 van Turnhout, heeft verklaard dat de
18 Policierechtbank van Borgerhout de wet-
19 tigheid heeft erkend van een Gemeente-
20 reglement 't welk het zingen van zeden-
21 schendende liedekens langs de straat en
22 in de openbare gestichten verbiedt.

23 * * *
24 **Moorsel.** — Wat hooren
25 wij zoo al uit
26 Moorsel met
27 zijne kamanke, maljonnie wet?
28 Er stond deze week gamschen boes

Vastenavondagen.

Gedurende de vasten-
avondagen zullen geene
gemaskerde personen toe-
gelaten zijn in de volgende
herbergen:

Ste Cecilia, bij M. Frans
Hoebeeck, aan de Grootte
Kerk.

Gouden Laars, bij de
w^o Wouloff, Nazarethstraat.

Estaminet van Gustaaf De Buck, St-
Jansstraat.

In St-Rochus, bij M. Raspoet-Longé,
aan de Grootte Kerk.

In de Borze van Amsterdam, bij
M. Corn. Van den Bossche, Grootte Merkt.

In St-Eloy, bij M. J. Meert, Esplanade.

In het Café Albert, bij M. Joseph Van
Vaerenbergh, Boudewijnkaai.

In den nieuwe Willekom, bij M. Emile
Van de Voorde, Vrouwestraat, N° 3.

In Antwerpèn, bij M. Petrus Van
Bever, Vaartstraat.

jaarlijks in de kranten wanneer het
maskeren en vermommen werd
toegelaten. 'Ter gelegenheid der
vastenavondagen is er door 't
gemeentebestuur oorlof gegeven zich
hier te verkleeden op zondag,
maendag en dynsdag', zo schreef De
Denderbode in 1850. Een jaar later
meldde de krant 'in geen tien jaeren' zo
veel gemaskerden gezien te hebben. De
katholieke krant berichtte dat het
overgrote deel van de
vastenavondzotten werklieden waren
en trok hieruit de conclusie dat 'de
duerte der levensmiddelen ten
grooteren deelen heeft opgehouden'.
Van een uitbundige grootschalige
viering was in deze periode nog geen
sprake: 'eenige maskers, eenige
vechtpartijtjes, tamelijk gedronken
uytzet, zietdaer geheel 't spel van den
Vastenavond'.
Waar de verkleeden vroeger met veel

25 Boven: De katholieke
26 krant De Denderbode
27 kondigde in 1898 het
28 stedelijk verbod op het
29 zingen van 'slechte
30 liedekens' af. Daarnaast
31 publiceerde ze een lijst
32 van herbergen waar
33 tijdens de vastenavond-
34 dagen geen gemaskerde
35 feestvierders waren
36 toegelaten.

37
38 Onder: De optocht van de
39 'Katholijken Bond' in 1879
40 was één van de meest
41 ambitieuze Aalsterse
42 cavalcades uit de negen-
43 tiende eeuw. Voor het
44 eerst werd een beroep
45 gedaan op een
46 gespecialiseerde groep
47 van buiten de stad,
48 namelijk De Chinezen uit
49 Lokeren. De cavalcade
50 bestond uit 'een muziek-
51 korps te paard,
52 verscheidene chinees-
53 sche en andere praal-
54 wagens, prachtig
55 gecostumeerde ruiters en
56 voetgangers, historische
57 groepen en rijtuigen'.

opgetreden. De republikeinse
wetgeving verbood sinds 1797 elke
publieke viering. Een verordening
uitgevaardigd in het kanton Aalst, waar
de vastenavondagen 'als naer
gewoonte' gevierd werden, was zelfs
strenger dan de departementale wet.
Aan het 'troups gewijs langs de straete
te bollen, reepen ofte eenige andere
spelen te exerceren ofte langs de selve
te gaen met trommel, violen ofte eenige
diesgelijke instrumenten' werd paal en
perk gesteld. Niettegenstaande alle
beperkende maatregelen werd
vastenavond nog altijd in de
Nederlandse periode stevig gevierd. In
1821 besloot de overheid de
maatregelen extra vroeg bekend te
maken 'vermits de aloude gewoonte de
vastenavondagen binnen dese stad
binnen met lichtemisse'.

Vastenavond wordt carnaval

Na de Belgische revolutie werden alle
festiviteiten tijdens de vastenavond-
dagen verboden. Hoeveel jaren dit
verbod van kracht bleef, is niet
duidelijk. Toen de scheidingsperikelen
tussen Noord en Zuid waren opgelost,
vormde het vertier geen bedreiging
meer voor het nieuwe gezag. Al in 1845
werden er in de herbergen van de stad
vastenavondbals georganiseerd; in 1847
liepen er volgens de Aalsterse pers
opnieuw gemaskerden in de straten.
Sinds het midden van de negentiende
eeuw publiceerde het stadsbestuur

STAD AALST
KATHOLIJKEN BOND.

VASTENAVOND 1879,
LUISTERRIJKE

KAVALKADE

ingericht ten voordeele der **BEHOEFTIGEN** dezer stad,
met de medewerking van de **alouderwaard** gemaetschap

DE CHINEZEN VAN LOKEREN,
ZONDAG 23 FEBRUARI.
OM 1 UUR NACHTDAG STIPT.

Orde van den Stoet.

ALGEMEENE SCHIRINGEN.

De Stoet zal gevernd worden van den Nieuwstraatmarkt, na de herberg des **NIEUWES CASINO** en van door de
volgende straten doortrekken: **Kruisliche plaats** (reghs en links zijde): **Korte Nieuwstraat, Hogemarkt, Markt, Kerkstraat,**
Pontstraat, Bontmarkt, Zonnestraat, Korte Zonnestraat, Lange Zonnestraat, Nieuwstraat, Vrijheidsstraat, Leerpelstraat,
Rappeldiestraat, Esplanadestraat, Stalstraat, Albert Louwstraat, Vaartstraat, Moenscheek, Vaart, Boudewijnstraat,
Molenstraat, Markt, Nieuwstraat.

AALST, Spijckel-Beheersman.

De Bokkenkavalkade van 1867

Het was de katholieke maatschappij 'De Bokkenrijders' die op vastenavondzondag 3 maart 1867 de eerste politieke vastenavondstoet organiseerde.

De stoet werd opgebouwd rond de wereldtentoonstelling in Parijs en verbeelde 'verscheide Keizers, Sultans, Koningen en Vorsten van den overkant der Vlaemsche Zee' die op hun tocht naar de Franse hoofdstad 'een wegsken alom' gingen 'om de gelegenheid te hebben de blyde en gelukkige stad Aalst te bewonderen'. Veertien groepen, waaronder zes praalwagens en een aanzienlijk aantal ruiters, trokken in een bonte stoet verkleed als 'Araben, Pruysschen, Oostenrykers, Franschen, Engelschen, Chinezen,

Asianen, Afrikanen, Hottentotten, Asteken, Plathoofden, Rondhoofden, Spanjaerds, Schotsen en Griekschen' door de straten van de stad. De optocht beleefde haar hoogtepunt op de Grote Markt, waar de stoet driemaal passeerde. De Denderbode beschreef de stoet als een succes zonder voorgaande: 'Superbe weër, overvloed van volk, prachtige cortège, veel order en eene gedurig aengroeyende toejuyching van 't volk op g'heel hunnen parcours tot het eynde toe.'

vertrekkende naar San Francisco en de goudmijnen van Californië' bestond uit een stoomrijtuig en enkele praalwagens. 'Het vertrek naar Californië verbeeldende met eene improviserende rookende lokomotief aen 't hoofd, heeft deze vertooning hertelijk doen lachen'. De organisatie was in handen van de pas opgerichte 'Maetschappij voor de verlustigingen van den vastenavond', een middenstandsorganisatie die de bedoeling had de inwoners van de stad vermaak te bieden, de belangen van de middenstand te behartigen en de stad uitstraling te geven. In 1858 organiseerde de 'commissie der vermakelijkheden van den carnaval' een liefdadigheidszommegang. Volgens de liberale krant Het Verbond van Aalst, die de carnavalsstoet gunstig gezind was, verbeelde de maskerade onder meer 'de modeziekte der Crinoline en de engelschdolheid, twee plagen, vooral de eerste, die heden

Boven: De groep De Slecht Gekleeden werd in 1924 gesticht door René Boelens. Ze hadden hun lokaal in de Violetstraat bij Peken Everaert. In 1926 voerden ze 'De Lustige Schaarslijpers' op; in de stoet van 1927 verschenen ze als Ajuingilles. Uit welk jaar is deze foto? In welke straat?

Onder: Tijdens de liberale cavalcade van 1889 pakte de muziekmaatschappij Les Vrais Amis Constants of De Oude Garde uit met een echte stunt. Ze maakten een Ros Beiaard en drie reuzen: Polydoor, Polydora en Polydorken. Dit was een parodie op de Londense Lord Mayor, Polydoor De Keyzer, die Dendermondse roots had en die dat jaar in Dendermonde plechtig was ontvangen. De poppen werden gemaakt door dozenmaker Hippoliet Rogghé, eigenaar van A la Boîte de Carton in de Zonnestraat, en zijn zonen Oscar, Adolf en Kamiel. De afbeelding dateert van rond de eeuwwisseling. Op de achtergrond de Oude Vismarkt (Werf).

De modeziekte der Crinoline en de engelschdolheid

kabaal door de straten liepen, van huis tot huis bedelend om drank en spijs, werd het actieterrain in de negentiende eeuw verlegd naar de cafés. Iedereen zijn zaligheid geven was een gebruik dat heel lang typisch voor het vastenavondfeest zou blijven. In de meeste gevallen gebeurde dit met de nodige humor. Onder invloed van alcohol ontvaardden scheldpartijen soms in vechtpartijen. Het eerste grote incident gebeurde in het café van Maenens-Timmermans op de Grote Markt, op vastenavondsinsdag 4 maart 1845. Omstreeks 23 uur ontstond een hevige

ruzie nadat een groep van vijftien personen begon te twisten over een glas bier. Toen de waardin hen meer bier weigerde liep de ruzie uit op een knokpartij. Het feest was afgelopen. De inrichting van de danszaak werd bij het incident zwaar beschadigd.

De eerste carnavalsstoeten

Op zondag 9 maart 1851 werd de eerste Aalsterse vastenavondstoet georganiseerd. Het onderwerp van de optocht was de 'gold rush' in de Verenigde Staten in 1849. 'Den pleziertrein

29 **Boven: De Verenigde**
 30 **Bulten, de oudste**
 31 **Aalsterse carnavals-**
 32 **groep, is vermoedelijk**
 33 **ontstaan op het einde van**
 34 **de negentiende eeuw**
 35 **rond de liberale familie**
 36 **Rogghé. De leden**
 37 **droegen opvallende,**
 38 **karikuraal sterk**
 39 **uitgewerkte pierrot-**
 40 **kostuums waarbij vooral**
 41 **buik en boezem geaccen-**
 42 **tueerd werden, vandaar**
 43 **de naam. De groep**
 44 **beschikte over een**
 45 **trommel- en trompet-**
 46 **korps en werd vergezeld**
 47 **van twee reuzen. In 1913**
 48 **kaapten ze als Vrije**
 49 **Bulten de eerste prijs weg**
 50 **in de carnavalsstoet van**
 51 **Namen.**

53 **Onder: Carnavalsgroep**
 54 **De Rogghékes in de**
 55 **Zonnestraat. Omstreeks**
 56 **welk jaar is dit?**

heerschend zijn, en niet zelden tot de belachelijkste toneelen aanleiding geven'. Voor het eerst werd in een carnavalsstoet de spot gedreven met de actualiteit, iets wat pas vele jaren later zou uitgroeien tot het handelsmerk van het Aalsters carnaval.

Een politiek karakter

Van een jaarlijkse cavalcade was nog lang geen sprake. Toch deden tussen 1851 en 1923 minstens achttien cavalcades hun ronde in Aalst. De organisatie verschilde van stoet tot stoet en had vaak een politiek karakter. Vooral de strijd tussen katholieken en

liberalen maakte dat beide partijen met elkaar gingen wedijveren door het organiseren van politieke propaganda-stoeten tijdens de carnavalsdagen. De door de katholieken opgezette 'Buitengewoone Kavalkade' op carnavalszondag, werd het sein voor de liberalen om een week later iets gelijkaardigs op poten te zetten. De stoet der Bokkenrijders, zoals de katholieke stoet werd genoemd, werd vier maal georganiseerd (1867, 1868, 1869 en 1872). Zeker tweemaal deed ook een liberale cortège een rondgang door de stad (1867 en 1868).

Niet toevallig kwamen in de periode van de eerste cavalcades opmerkelijke

straatferelen voor. Aangezien elkaar verwijten een belangrijk carnavalsgebruik was, was het zich onherkenbaar maken door verkleedkledij en masker onontbeerlijk. De weinige bekende incidenten waren vaak politiek geïnspireerd. In 1868 beschreef De Denderbode een opmerkelijk voorval met in de hoofdrol een groep 'importante liberale dames van eersten rang, die van herberg tot herberg liepen om de mensen te intriguieren en zottigheden te zeggen'. Aan een katholieke herberg gekomen kregen ze enkele emmers water over het hoofd gekieperd. 'Gelijk natte kiekens' moesten ze op de vlucht.

De Aalsterse Gilles

In de jaren tussen de twee wereldoorlogen waren in Aalst twee Gillesverenigingen actief. In december 1926 richtte het feestcomité zich tot de Aalsterse groepen met de vraag een Aalsterse carnavalsfiguur te creëren. 'Een kostuumtype', naar het voorbeeld van de Gilles van Binche.

Door Eendracht veel Vermaak nam de oproep ter harte en verscheen sinds 1927 als De Gilles van Binche in de stoet. In 1930 werd de vereniging herdoopt in De Ware Gilles. Dankzij de vele optredens buiten de stad, konden de Gilles al snel hun hoeden van papier vervangen door de typische hoofddekseis met struisvogelveren. In 1971 liepen De Ware Gilles voor de laatste keer in de carnavalsstoet. Intussen werd een tweede Gillesmaatschappij opgericht. Ook De Slecht Gekleeden gaven gehoor aan de oproep van het feestcomité. Zij

verkleedden zich in Ajuingilles en liepen zo van 1927 tot 1933 in de Aalsterse cavalcade. Ook hun kostuum was afgeleid van de originele Waalse Gilles, hoewel ze meer aandacht besteedden aan hun Aalsterse afkomst. Het kostuum droeg een groot wapenschild van de stad en was afgewerkt met roodwitte banden. Als hoofddekseis droegen ze een muts in ajuinvorm, versierd met een rode en een witte pluim. Na enkele jaren verdwenen de Ajuingilles. Op 17 juni 1971 werd in Aalst een nieuwe Gillesvereniging opgericht: De Aalsterse Gilles.

Boven: De Aalsterse Gilles zijn een vaste waarde in het carnavalsgebeuren. Elk jaar openen ze de zondagsstoet en op dinsdag dansen ze hun traditionele bezemdans.

Onder: Carnavalsgroep uit de wijk Schaarbeek. De foto werd vermoedelijk genomen in het midden van de jaren twintig van de vorige eeuw. Is wel erg weinig info.

Café-chantants en vastenavondcompagnies

In de rand van de negentiende-eeuwse stoeten werden steeds meer bals en danspartijen georganiseerd. Later oefenden ook café-chantants en zaken met een dansorgel een grote aantrekkingskracht uit op de carnavalisten. 'Honderden gemaskerden van allen ouderdom ziet men van in den valavond naar de kwartieren trekken waer zich de danszalen bevinden', zo schreef De Denderbode in 1882. De liberale burgerij organiseerde haar

belangrijkste dansfeesten in Au Compte d'Egmont op de Grote Markt en in Het Concert op het Keizersplein. De katholieke burgerij kwam samen in de Cercle Catholique op de Grote Markt en het Casino in de Vlaanderenstraat. De arbeidersbevolking zocht andere oorden op en vertoefde in populaire danszalen als A la Salle de Danse in de Hoogstraat of A la Nouvelle Corbeille op de Varkensmarkt. Niet iedereen juichte het vermaak toe. De toen nog katholieke krant De Werkman schreef in 1882: '...die vermommingen, die

verkleedingen, die geslachtsverandering, dat rondwijken en loopen waar men anders niet gaan en durft, dat is heidensch, walgelijk, onwaardig, niet alleen van een katholieke, maar van een beschaafde natie'.

Het gebeurde zelden dat men het vastenavondvertier individueel opzocht. Vaak ging men de nacht tegemoet in zogenaamde vastenavondcompagnies. Deze groepen werden veelal gevormd door werklieden uit eenzelfde fabriek of wijk. Zij werkten samen aan kostuums zodat ieder van de groep er ongeveer gelijk uitzag of legden een cent opzij om samen kostuums te kopen of te huren. Sommige arbeidersgezinnen spaarden maandenlang voor een mooi kostuum. In 1886 reageerde De Denderbode verbaasd door het zien van zoveel arbeidersvreugde tijdens de vastenavonddagen, en dit 'ondanks de armoede die hier, zoo men zegt, ten gevolge van de crisis heerst'. Op het einde van de negentiende eeuw verslechterde de economische situatie en ging de kwaliteit van de vastenavondplunjes achteruit, 'zelfs op de bijzondere dansfeesten verscheen de overgrote meerderheid der gemaskerden in doodversleten of gansch verwelkte, ja, zelfs smeerige kostumen', zo schreef De Denderbode.

Bericht aan de Vastenavondzotten

Voor uw Karnavalgerief wendt U tot het huis

Maria D'Hondt

Groote keus van Kostumes zoals Domino's vanaf 23 Fr., Pierrots en Pierretten, Pyjamas, Clowns, Kozakken, Zoro's, Italië's, Picollo's enz. enz. Ook alle soorten van MASKERS en koddige **MONSTERGEZICHTEN** ook **VREEMDE STAATSHOOFDEN** en **FILMARTISTEN**. Verder schoon garniesel voor **BALKLEEDEREN**. 70

Komt zien! — Alles staat geteekend in de uitstalling.

PROSTER DE MEULEMEESTER
Koolstraat, 157, Kapellekenbeek, Aalst

18 **Linksboven: Het succes van carnaval werkte de commercialisering van het feest in de hand. Maria D'Hondt preees in 1939 haar carnavalsartikelen aan via de krant.**

26 **Rechtsboven: Het Middenstandsverbond, de drijvende kracht achter de organisatie van carnaval, wilde zoveel mogelijk bezoekers naar de stoet lokken. Daarom werden sinds 1927 grote kleurrijke affiches ontworpen en in de hele regio uitgehangen. In 1930 werden zo'n 7.500 affiches opgehangen in de stations van de NMBS.**

41 **Onder: Kop van een reuzenkind in hout, getuige van het rijke Aalsterse volksleven, vermoedelijk uit de achttiende eeuw.**

Een nieuw soort carnaval

In het begin van de twintigste eeuw was het gedaan met het organiseren van carnavalsstoeten met praalwagens, verklede groepen en muziekmaatschappijen. Het werd de gewoonte dat verschillende politieke partijen tijdens de vastenavonddagen een 'uitstap met muziek' organiseerden. De liberale Oude Garde of Les Vrais Amis Contstants was de eerste muziekvereniging die van haar jaarlijks uitstapje op vastenavond een traditie maakte. In 1906 beschreef De Dendergalm het initiatief als een optocht met 'honderden en nog honderden gemaskerden' die in een 'bonten, vroolijken stoet, dansend en zingend tot het avond werd' de stad doorkruiste.

In 1910 manifesteerde de liberale muziekmaatschappij zich als de vastenavondvereniging bij uitstek. Op

STAD AALST KARNAVAL 1931

Zondag 15 Februari, te 2 u. MONSTER-KAVALKADE met 80 verklede groepen der stad en den vreemde.
Talrijke Muziekkorpen. - 50.000 FRANK PRIJZEN. - Groot Winterfoor - Rondgang der Aalsterse Reuzen.

Maandag 16 Februari : te 11 uur, Plechtige PRLSUTREIHING in de stedelijke Feestzaal aan de bekroneerde groepen der Kavalkade. Groot Winterfoor. Verschillende BALS.

Dinsdag 17 Februari : te 2 uur, Rondgang der Stedelijke Muzieken en Vastenavondgroepen.

H. W. — Gebintzameningen zullen tijdens den rondgang gelaan worden tot hute van het stedelijk Dispensarium (voor Tarbiglijden).

HET FEESTKOMITEE:
De Algemeen Schrijver: **FELIX DE LOOSE.**
De Voorzitter: **A. BASTIAENS.**
Wegene van Opgehoort Werken

DE LEDEN: — J. ARYS, J. CHEVALER, H. CORNAND, F. DE HAUWERE, P. DE BERT, F. DE SMET, A. DE STORBELEER, O. DE STORBELEER, L. HUYLEBROECK, D. GYSENS, O. GUNS, J. B. KELDERS, M. SCHOEPPE, Ch. VAN DEN BOSCH, F. VERICHTIEP, F. VYCK.

Genote en gedrukt door de uitstalling van het Schepenscollege den 2 December 1930.

De Secretaris, **O. REYNSTENS.**

De Burgemeester, **ROM. MOYERSEN.**

zaterdag zette de harmonie de feestelijkheden in. Gedurende de volgende dagen vonden in de zaal van Hippoliet Rogghé in de Zonnestraat verschillende bals plaats. Op vastenavond ging de muziekmaatschappij een tweede maal uit. Het liberale initiatief kreeg navolging bij de christen-democraten. Zowel in 1912 als in 1913 maakte de daensistische fanfare Tot Heil des Volks haar rondgang door de stad. Vertrek- en eindpunt was lokaal Volksverheffing. Ook de katholieken lieten zich in deze niet onbetuigd. In 1912 ging de katholieke Jonge Garde of Al Groeiend Bloeiend op dezelfde dag en hetzelfde uur als de

daensisten de straat op voor een carnavaleske optocht. De Aalstenaars trokken tijdens de carnavalsdagen de stad in. Rond de eeuwwisseling vormden de Varkensmarkt, de Werf, de Molenstraat, de Grote Markt, de Lange Zoutstraat en de Hoogstraat (Louis D'Haeseleerstraat) een grote uitgangsbuurt vol cafés, herbergen, danszalen en café-chantants. In de meeste cafés zorgden de carnavalisten zelf voor de muziek. Volks- en carnavalsliedjes wisselden elkaar af. In de café-concerts en café-chantants zorgden optredende straatzangers, begeleid door een orkestje, voor de nodige sfeer. De twee

Linksoven: Carnaval wordt gevierd op straat en in de cafés. Cafébazen verwijderden hun meubilair en zetten de muziek 'vollen bak', ambiance gegarandeerd. Hier een sfeerbeeld uit de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Rechtsboven: Een beeld uit de jaren vijftig. 'Den Baf' (Albert Van Bavegem) werd door Carolus Van de Meersche tot ridder geslagen. Café in de omgeving van de Dendermondsesteenweg, thuisbasis van carnavalsgroep Den Blok Ondereen. (verz. M. Van de Meersche)

Onder: In de jaren dertig werden grote bals georganiseerd. De katholieke jeugd verzamelde op initiatief van de harmonie Al Groeiend Bloeiend in de Roller Skating Rink in de Lange Ridderstraat. De liberalen verzamelden in het Feestpaleis voor het 'Groot gemaskerd Galabal' van de harmonie Les Vrais Amis Constants en de liberale Jonge Wacht.

bekendste Aalsterse straatzangers waren Servatius 'Vaasken' De Witte en Victor 'Sigaret' Van der Haegen. In de meeste danszalen werd muziek gemaakt met een mechanisch orgel. Voor de betere burgerij werden echte gemaskerde bals georganiseerd. Het bekendste katholieke bal vond plaats in zaal In de Graanmarkt bij Karel Penneman. De liberalen organiseerden hun bal bij Jozef Singelyn, in zaal Concordia in de Schoolstraat (Bert Van Hoorickstraat). Tegen 1912 hadden ook de Aalsterse socialisten, traditioneel tegenstanders van vastenavond, hun

afkeer overwonnen. Ze organiseerden in 1912 niet minder dan drie vastenavondbals in het Volkshuis aan de Saskaai.

Het Vlaamse Binche

Vanaf 1900 werden twee nieuwe initiatieven genomen die de ontwikkeling van carnaval in grote mate en blijvend zouden beïnvloeden. Nog voor de eeuwwisseling werd jaarlijks een kermis georganiseerd ter gelegenheid van de vastenavonddagen: de winterfoor. Het tweede initiatief was

de stichting in 1902 van een onpartijdige middenstandsorganisatie. Die had als voornaamste doel het organiseren van activiteiten die mogelijke klanten naar de stad zouden lokken en vormde de kiem van de op 19 februari 1920 opgerichte stedelijke feestcommissie. Deze van het stadsbestuur afhankelijke 'Stedelijke Commissie der Openbare Feestelijkheden' maakte al snel van een grootschalig georganiseerd carnavalsfeest haar hoofdactiviteit. De eerste editie van het moderne Aalsterse carnaval vond plaats in 1923. Op vastenavondzondag 11 februari 1923 trokken 27 plaatselijke groepen door de stad. 'Men mag waarlijk zeggen dat iedereen te been was en wat er van de

STAD AALST, ZAAL FEESTPALEIS.
OP ZONDAG 10 MAART 1935,
GROOT GEMASKERD
GALA BAL
ingericht door de Koninklijke Harmonie "Les Vrais Amis Constants",
(Oude Garde) en Liberale Jonge Wacht

Deuren open te 8 uur. **Buitengewoon JAZZ-ORKEST.** Aanvang te 8 1/2 uur.

Talrijke PRACHTIGE PRIJZEN aan de mooist VERKLEEDEN

Om 11.30 ure: AVONDMAAL in het foyer, bij inschrijving.
VERHURING DER LOGIËN aan 20 fr. - Zich wenden tot den Secretaris Mr. Maurice DE BOE, Aalst.

● **Toegangsprijs:** Leden 5 fr. per persoon.
Niet-leden 10 fr. per persoon.

De LIDKAART zal STRENG geëist worden. HET BESTUUR.

UITSTAP met MUZIEK
DINSDAG 5 MAART, om 2 ure.
Allen te been.

113516 D

36 **Linksboven: In 1934**
 37 **ontwierp Maurice Derolez**
 38 **een affiche die tot het**
 39 **einde van de jaren vijftig**
 40 **gebruikt werd in stations**
 41 **en op openbare plaatsen.**
 42 **Op de affiche stonden de**
 43 **Aalsterse reuzen**
 44 **Polydoor en Polydora**
 45 **omringd door de**
 46 **Ajuingilles en twee leden**
 47 **van het door het feest-**
 48 **comité opgerichte**
 49 **muziekkorps dat hen**
 50 **begeleidde.**

51
 52 **Rechtsboven: Omstreeks**
 53 **1975 schilderde**
 54 **Aalstenaar René Vinck**
 55 **deze impressie van het**
 56 **carnaval, waarbij het**
 57 **uitbundig feestvieren als**
 58 **het ware de hele stad en**
 59 **monumenten als de**
 60 **Borse van Amsterdam**
 61 **inneemt. Het chaotische,**
 62 **bonte en volkse wist hij**

omliggende gemeenten naar Aalst gekomen was dat zullen wij maar liefst niet beproeven te schatten', berichtte De Volksstem. Het Volk stelde onomwonden dat de cavalcade kon 'wedijveren met de stoet en de cavalcade der grote steden'. De krant Burgersbelang besloot haar bijdrage over de cavalcade met 'Leve Aalst, het Vlaamse Binche in Belgenland'. De feestcommissie, 'een kommissie welke er naar streeft zoveel mogelijk handel en nijverheid te doen floreeren ten voordele van de gehele stad', was zeer opgetogen met het succes.

De carnavalsstad bij uitstek

Op vastenavondzondag 2 maart 1924 werd de succesformule herhaald: 41 groepen stapten mee op. Onder hen waren er drie groepen van buiten de stad: uit Brussel, Wetteren en het Waalse Blaton. Het organisatiecomité had graag meer vreemde verenigingen aangetrokken, maar door 'de overdrevenheid van hunne eischen' was dit

financieel niet haalbaar. De stoet werd verdeeld in delen van acht groepen, waartussen telkens één van de Aalsterse muziekmaatschappijen voor feestmuziek zorgde. Achteraan reden reclamewagens. Hoewel het Aalsterse stadsbestuur en de organisatoren vaak van mening verschilden over de aanpak werd ook in 1925 en 1926 een stoet georganiseerd. Het feestcomité bleef ambitieus en beloofde voor de vijfde editie nieuwe ideeën uit te werken en meer energie te

steken in het lokken van toeschouwers. De toelage van het stadsbestuur werd in deze nieuwe positieve sfeer in verschillende fasen opgetrokken: van 4.000 frank in 1927 naar 35.000 frank in 1936. Dit was nodig om de deelnemende groepen te kunnen blijven betalen. Zij wensten elk jaar betere voorwaarden. Sinds 1926 werd daarom door de feestcommissie jaarlijks een handelsbeurs ingericht. Samen met de winterfoor vormde deze jaarbeurs de belangrijkste bron van inkomsten en